

HV_628 Proměny sonátové formy 18.–20. století

Ludwig van Beethoven

Franz Schubert

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

- Beethoven začíná tvořit v době, kdy si sonátová forma přestává udržovat svou šablonovitou podobu
- Ačkoliv žák *klasicistního* Haydna, je to primárně Beethoven, který sonátovou formu připravil pro romantické 19. století
- Nicméně raný Beethoven je v lecčems daleko tradičnější než vrcholný Mozart, nicméně po roce 1800 se u něj objevují tendence k narušování klasického schématu

Raný Beethoven (1792 – 1803)

- [Klavírní trio op. 1 č. 2 G dur \(1794\)](#)
- [Klavírní sonáta op. 2 č. 1 f moll \(1795\)](#)
- [Sonáta pro lesní roh a klavír op. 17 \(1800\)](#)
- [Symfonie č. 1 C dur \(1800\)](#)
- [Stvoření Prometheovo \(1801\)](#)
- [Klavírní sonáta č. 14, op. 27 no. 2 \(1802\)](#)
- [Kreutzerova sonáta pro housle a klavír \(1802\)](#)

Zlobivý Beethoven

- [Klavírní sonáta č. 21 op. 53 C dur \(1804\)](#)
- Absolutně neodpovídají harmonická schémata jak oblastí, tak ani celku
- Výraznější tematicko-motivická práce v provedení
- Silná evoluční hudba
- Uplatnění chromatiky
- Po repríze nastupuje druhé provedení
- [Symfonie č. 3 „Eroica“ \(1804\)](#)
- Bobtnání provedení
- Opět druhé provedení po repríze
- [Symfonie č. 6 „Pastorální“ \(1808\)](#)

Pozdní Beethoven

- Všechno jinak: [Symfonie č. 9, druhá věta \(1817–24\)](#)
- Co to je?
- 1) Sonátová forma ABA s obří codou a poté **da capo** – neuspokojivé
- 2) **Tedy spíše:** Třídílná forma A'B' da capo (A'B'A') (tedy klasické scherzo/tedy původně menuet – enormních rozměrů)
- 2b) **A ještě konkrétněji:** Třídílná forma A'B' da capo, přičemž A' je v sonátové formě ABA a B' jest triem:
= A' (ABA = a b X a' b') B' (trio) da capo (ABA = a b X a' b') + 13taktová codička evokující B'
- 2c) A' B' da capo, přičemž témata jsou: (|:A:|:B A:|: C:|A B A c' = a b a b c a b d a b c a b d')
- 3) Tedy z 2c) vyplývá též: Rondo

Vsuvka – jak moc je sonátová forma rondem?

- No jak moc?
- Základ: |:A:|: B A:|
- Tedy: a b c a b c d a b'c' = ukázkové rondo

Franz Schubert (1797–1828)

- Řazen do raného romantismu, ačkoliv přežil Beethovena pouze o 20 měsíců
- Schubert začíná komponovat v době, kdy Beethoven již začal schematismus sonátové formy viditelně dekonstruovat
- Jako rozený Vídeňák musel Schubert chtě nechtě navázat na trio H-M-B
- Nově: větší důraz na vedlejší témata
- Staronově: jiné harmonické poměry (častěji medianty)

Tvrzení

- **Stejně jako u Beethovena – čím byl autor starší, tím více si dovoloval**
- [Smyčcový kvartet č. 14 „Smrt a dívka“ \(1824\)](#)
- Poměrně tradiční, spíše je netradiční rozvržení tonálního plánu
- Stejně tak je poměrně tradiční i Schubertovo nejznámější symfonické dílo:
- [Symfonie č. 8 „Nedokončená“ \(1822\)](#)

Velmi pozdní Schubert

- [Klavírní trio č. 2 Es dur \(1827\)](#)
- [Sonáta B dur D960 \(1828\)](#)

Co dělají Beethoven & Schubert

- Zejména natahují délku skladeb
- Čím?
- Rozšiřují provedení
- Jejich hudba přestává být primárně expoziční jako u Haydna → expozičně-evoluční způsob komponování

=tzn., že každá tematická oblast má cosi jako své vlastní provedení (tedy delší spojovací oddíly/mezivěty), které připravuje nástup dalšího tématu

- Harmonické plány se komplikují → časté používání terciových příbuzností a ignorace původně pevně daných dur-mollových poměrů
- Byli to primárně tito dva autoři, kteří transformovali sonátovou formu pro romantismus a pro 19. stol. a dál